

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

47. de Fine

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

ὄνομα τῷ θεῷ, τὸ δὲ πρῶτα ὅτι εἶδον.
 Vt in numismate, inquit, Casariano, quod Domino oblatum est, quæ sicut ipse non cuius esset possessio, sed cuius esset imago, & inscriptio, ut illi redderetur. Sic fidelis signatus est à Christo, Dei nomine, spiritum vero habet Dei imaginem. Ex quo infert Deo reddendum esse. Raro ab istis formis intrinsecis, quæ ignotæ sunt, sed ab extrinsecis, quæ videntur, argumenta ducunt oratores.

B. Amb.
 Hexam. l. 6.
 6.9.

Sic hominem à figura, & specie corporis commendat D. Ambrosius. *forma tamen humani corporis est venustior, statur erectus, & excelsus, ut neque enormis proceritas sit, neque vilis, & abiecta pusillanimitas, tum ipsa habitudo corporis suavis, & grata, ut neque belluina vastitas horrore sit, nec gracilitas tenuis infirmitati.* Ac primum omnium cognoscimus humani corporis fabricam instar esse mundi. Siquidem ut cælum eminet aeri, terris maria, quæ velut quædam membra sunt mundi: Ita etiam caput supra reliquos artus nostri corporis cernimus eminerè, præstantissimumque esse omnium, tanquam inter elementa cælum, tanquam arcem inter reliquas urbis mœnia. In arce autem hac, regalem quandam habitare sapientiam secundum Propheticum dictum. Quia oculi sapientis in capite eius: hanc esse cæteris ruriorem, & ex illa membris omnibus vigorem, providentiamque deferri. Quid enim robur, & validitas lacertorum proficiat, quid velocitas pedum, nisi capitis velut Principis sui imperialis quædam administraretur potestas. Ex hoc enim destituuntur vniuersa, aut omnia fulciuntur. Quid agat fortitudo, nisi oculo duce utatur in prælium? Quid fuga, si desit obtutus? Carcer est totum corpus, tenebroso inhorrens siva, nisi oculorum illuminetur aspectu. Quod ergo Sol, & Luna in cælo, hoc sunt oculi in homine. Sol, & Luna duo mundi lumina: Oculi autem quædam in carne sýdera fulgent desuper, & inferiora elato illustriant lumine, nec patiuntur noctis quibusdam nos tenebris implicari, speculatores quidam nostri die, ac nocte excubant. Nam & ex sopore membris cæteris citius excitantur, & vigilantes circumspectant omnia, & cætera, quæ ille vit admirabilis fufus proflequitur. Familiarissimum est ex hoc loco retum corporeatam tam naturalium, quam arte factarum descriptiones nobilissimas trahere, ut plenius suo loco ostendemus. Videntur ut Ambrosium illud os, etiam Hirundinem, &

nidum à materia, & forma simul describat *Hirundo minuscula corpore, sed egregie pio sublimis affectu, quæ indiga rerum omnium, pretiosiores auro nidos stuit.* Deinde legit enim festucas ore, easque luto illinit, ut conglutinare possit. Sed quia lutum pedibus non potest deferre, summitatem pennarum aqua infundit, ut facile his pulvis adhæreat, & fiat limus, quo paulatim festucas, vel minutus furculos sibi colligat, atque adhærere faciat. Hæc de materia, statim formam exhibet, & fabricam speciosam instar pavimenti complanatam, sine texturatum rimulis, ne teneris frigus irrepat.

De fine.

CAPVT XLVII.

Finis quidem exitu, caussarum vltima est, destinatione autè prima. Nam ut ex radice caudex, rami, folia, fructusque erumpunt: Sic ex fine tota vis, & ratio actionum humanarum existit. Nec sine causa Galenus *τὸ πρῶτον* nominat D. Chrysolomus ait imprimis cuique intelligenti considerandum esse finem, à quo si rerum omnium æconomia exierit, longè melior, & fortunatio erit, non modò in maioribus negotijs, sed in ijs etiam, quæ lenioris videntur momenti: *ὁ σωεὶς πρὸς τὴν ὑγίαντα, καὶ τὴν ἐκτέλειαν, πρὸς τὰ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν καὶ ἐκτέλειαν, πρὸς τὰ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν καὶ ἐκτέλειαν.* quod spectat illud Satyrici.

Finis cognitio
 Galeni
 D. Chrysolomus
 orat. 3. de gloria
 Pers. sat. 3.
 v. 69.

Et al. quid, quod tendis, & in quod dirigis arcum: An passim sequeris soruos, testaque, iustaque, Securus, quæ pes ferat, atque ex tempore vivit.

Invenit igitur imprimis in ijs, quæ tractantur rebus, finem accuratè cognoscere, quando ex eo prudens orationis distributio futura est. Sed evenit persæpè, ut siue propter ingenij, & iudicij imbecillitatem, siue ob pravos affectus, qui instar nubium clarissimo alioqui mentis sideri offunduntur, siue etiam ob infamam rebus humanis obscuritatem, ad finem hallucinemur, fictamque pro vero arripimus, ex quo magni, & infiniti errores pulsu-
 rant.

Finis primus
 est ubi
 minimu
 castorum
 nota esse
 debet qui
 an-
 quis cogni-
 tu suu
 diffi-
 cillimus.

Quod viuis : cinis, & manes, & fabula fi-
es,
Vine memor lechi fugit hora, hoc quod loquor
inde est.

De vsu & amplificatione causarum.

CAPVT XLVIII.

Ex his apparet huius loci vsum frequen-
tissimum esse, eundemque vtilissimum.
Materia ad corporearum rerum, siue natura-
lium, siue manufactarum commendationem,
vel vituperium valet. Qualis est enim mate-
ria, tale plerumque est opus, sic Cicero 3. de
natura Deorum, omne corpus mortale esse
probat, quia constat ex elementis. Omne
corpus, inquit, aut aqua, aut ignis, aut aer, aut
terra est, aut id quod concretum ex his, aut
aliqua ex parte eorum, horum autem nihil
est, quod non intereat. Efficiens eruditam ha-
bet cognitionem, & ubi multae simul congru-
unt, per amplam dicendi materiam suppedi-
tant. Tum in excogitando ingenium, in diui-
gendo iudicium, in explicando flumen orati-
onis expriment. Forma interior ad Philoso-
phos pertinet, species, & figura exterior ad
hypotyposon vsum non mediocriter facit.
Iam vero finis, in deliberatiuis orationi-
bus, omnino necessarius est, & ad ordiendam
orationis telam aptissimus. Ex causarum
qualitate, effectorum ferme rationem,
conditionemque inferimus, non leuibus ar-
gumentis, si modo causae ipsae recte assignatae
fuerint. Alioquin non deest confutandi
locus, si materia, si forma, si efficiens, aut finis,
praeter rem, aut etiam contra rem ab aduer-
sario constitutus, ostendatur peccasse in prin-
cipijs, causas, aut falsas pro veris, aut obscu-
ras pro certis, aut pro germanis remotas at-
tulisse: Aliae proferentur, quae cum ratione,
& communi hominum sensu, & effectis con-
sentiant. Sic qui Solem noctis causam dixe-
rit, quod eius absentia terris nox irrepit, con-
vincetur falsam causam attulisse, non enim
Sol causa tenebrarum est, licet ex eius absen-
tia nox necessario consequatur. Verum cum
ansam caeterae causae refutationis praebent,
maxime tamen efficiens, quae ut plurimum
in multos ramos diffundi solet, & accom-
modate per amplificationem tractari.

Cic. 3. de
natura
Deorum.

In quaestione, quam de finibus bonorum
& malorum philosophorum disputatio ven-
tilauit, ducentas octoginta, & octo sectas
esse Marcus Varro Romanorum omnium
doctissimus animaduertit: Quae tamen om-
nes a vero aberrarunt, ipsa deinde media,
quae respectu vnius, ac solius finis permulta
sunt, in infinitum crescere oportuit. Ex quo
sexcentis erroribus, & vitijs oppletum fuit
humanum genus. Nec mirum, si diuina ha-
bent oracula. Hoc inueni, quod fecerit Deus ho-
minem rectum, & ipse se infinitis miscuerit qua-
estibus. Vt in hoc, ita in multis, vel mini-
mis quotidie peccatur ab imprudentibus, quo
fit, ut magnum sit ad stabilendam causam
adiumentum, destinatum finem agnouisse.
Videas aliquos ad dicendum aggredi, ante-
quam quid velint, aut spectent, aut a quibus,
aut quomodo destinant. Unde & verba
quasi globulos ex argilla mittunt in pecto-
ra, quae statim franguntur antequam eo, quod
missa sunt, perueniant. Contra alios, qui & fi-
nem sincerum omnino spectant, & ipsum
qualis sit egregie norunt, faces, & sagittas igni-
tas in animos spargere. Tanti est in eo esse
prudentem. Est autem finis, ut recte animad-
uertit Aristoteles, id cuius gratia sit ali-
quid, idque non extremum, sed optimum, &
recte D. Augustinus finem perfectionem esse
ait, non consumptionem. Vbi recte assignatus
est finis, quod in deliberationibus maxime
facto opus est, ad eum tanquam ad centrum
omnia argumenta referri solent, quae media
esse oportet ad finem destinatum consequen-
dum. Hunc sibi finem aliquis proposuit, di-
uitem fieri oportet. Bene moritur, qui dum mo-
ritur, lucrum facit. Continuo avaritia suggerit
argumenta ad finem accommodata.

Ecl. 7. v.
30.

S. Aug.
enarr. in
psalm. 33.
Vsu finis
in delibera-
tionibus
praecipuus.

Perf. sat. 6.
75.

Vendo animam lucro, mercare, atque excute
solers,
Omne lacus mundi: ne sit praestantior al-
ter,
Cappadocae rigida pinguis plausisse cata-
sta,
Rem duplici. Fecit: iam triplex, iam mihi
quarto
Iam decias redit in rugam. Depunge, ubi si-
stam.
Inuentus. Chryssipe, tui finitor acerui.
At si quis amat bonam mentem, & coe-
lum itineris sui terminum statuit, inclamat
Spiritus.
— nostrum est

Aa

Exem-